

FUQAROLARNING HUQUQIY MADANIYATINI OSHIRISH – FUQAROLIK JAMIYATI QURISHNING ASOSIY SHARTI SIFATIDA

Madumarova Shoxsanam Muxtorali qizi

NamDU mustaqil tadqiqotchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13121506>

Annotatsiya. Ushbu maqola fuqarolik jamiyatini shakllantirish va mustahkamlashda fuqarolarning huquqiy madaniyatini oshirishning hal qiluvchi rolini o'rganadi. Huquqiy madaniyat fuqarolarning huquq va huquqiy institutlarga nisbatan ongi, munosabatlari va xulq-atvorini o'z ichiga oladi. Huquqiy madaniyatni oshirish orqali jamiyatlar qonun ustuvorligiga yanada yaxshi rioya qilishni ta'minlashi, fuqarolar ishtirokini ta'minlashi va ijtimoiy adolatni mustahkamlashi mumkin. Maqolada huquqiy madaniyatning tarkibiy qismlari, uni yuksaltirish strategiyalari va fuqarolik jamiyati rivojiga sezilarli ta'siri ko'rib chiqiladi. Shuningdek, huquqiy madaniyatni yuksaltirish borasidagi muammo va imkoniyatlar o'rganilib, uning muhim ahamiyati to'g'risida atroflicha fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: Huquqiy madaniyat, fuqarolik jamiyati, qonun ustuvorligi, ijtimoiy adolat, huquqiy xabardorlik, huquqiy ta'lim, demokratik boshqaruv.

Kirish. Fuqarolik jamiyatining rivojlanishi fuqarolarning huquqiy madaniyatini yuksaltirishga bog'liq. Huquqiy madaniyat deganda jamiyatdagi huquq va huquqiy institutlar bilan bog'liq jamoaviy munosabatlar, qadriyatlar va xatti-harakatlar tushuniladi. Bu qonun ustuvorligini ta'minlash, fuqarolar ishtirokini rag'batlantirish va ijtimoiy adolatni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada fuqarolarning huquqiy madaniyatini oshirishning ahamiyati fuqarolik jamiyatini qurishning asosiy sharti sifatida ko'rib chiqiladi.[1]

Huquqiy madaniyatning tarkibiy qismlari

Huquqiy madaniyat fuqarolik jamiyatining yaxshi faoliyat yuritishiga hissa qo'shadigan bir qancha asosiy tarkibiy qismlardan iborat:

Huquqiy xabardorlik:

- a. Fuqarolarning huquq va majburiyatlarini tushunish.
- b. Huquqiy jarayonlar va institutlarni bilish.
- c. Yuridik murojaat qilish uchun mavjud mexanizmlar haqida xabardorlik.

Qonunga munosabat:

- Qonun ustuvorligi va huquqiy institutlarga hurmat.
- Huquqiy tizimning adolatligi va samaradorligiga ishonish.
- Huquqiy va axloqiy me'yorlarga sodiqlik.[2]

Xulq-atvor jihatlari:

- ❖ Qonunlar va qoidalarga rioya qilish.
- ❖ Huquqiy va fuqarolik jarayonlarida faol ishtirok etish.
- ❖ Huquqiy islohotlar va ijtimoiy adolat targ'iboti.

Huquqiy madaniyatni oshirish strategiyasi

Fuqarolarning huquqiy madaniyatini oshirish ta'lim, jamoatchilikni jalb qilish va institutsional islohotlarga qaratilgan kompleks strategiyalarni o'z ichiga oladi:

Yuridik ta'lim:

- a) Huquqiy ta'limni barcha darajadagi maktab o'quv dasturlariga kiritish.
- b) Kattalar uchun uzluksiz huquqiy ta'lim imkoniyatlarini ta'minlash.

c) Ommaviy axborot vositalari va jamoat tashkilotlari orqali davlat huquqiy ta'lim dasturlarini ilgari surish.

Jamoatchilikni jalb qilish:

Huquqiy va siyosiy jarayonlarda fuqarolar ishtirokini rag'batlantirish, huquqiy axborot va resurslardan foydalanishni osonlashtirish hamda huquqiy ong va islohotlar tarafdori bo'lgan fuqarolik jamiyati tashkilotlarini qo'llab-quvvatlash.[3]

Institutsional islohot:

1. Yuridik institutlarning shaffofligi va hisobdorligini kuchaytirish.
2. Sud hokimiyatining mustaqilligi va xolisligini ta'minlash.
3. Fuqarolarning qonuniy huquqlarini himoya qiluvchi va kuchaytiruvchi siyosatni ilgari surish.

Fuqarolik jamiyati rivojlanishiga ta'siri

Fuqarolar o'rtasida huquqiy madaniyatning yuqori darajasi fuqarolik jamiyatining rivojlanishi va barqarorligiga sezilarli hissa qo'shadi:

Qonun ustuvorligiga rioya qilish:

- Qonunlarga rioya etilishi va bir xilda qo'llanilishini ta'minlash.
- Korruptsiya va hokimiyatni suiiste'mol qilishni kamaytirish.
- Barqaror va bashorat qilinadigan huquqiy muhitni rag'batlantirish.

Fuqarolik ishtiroki:

Fuqarolik va huquqiy masalalarda faol ishtirok etishni rag'batlantirish, fuqarolarning o'z huquq va manfaatlarini himoya qilish imkoniyatlarini kengaytirish va davlat organlarining javobgarligi va javobgarligini oshirish.[4]

Ijtimoiy adolat:

- A. Barcha fuqarolar uchun odil sudlovdan teng foydalanish imkoniyatini ta'minlash.
- B. Huquqiy va ijtimoiy tengsizliklarni bartaraf etish.
- C. Adolat va axloqiy xulq-atvor madaniyatini tarbiyalash.

Qiyinchiliklar va imkoniyatlar. Huquqiy madaniyatni yuksaltirish ko'plab afzalliklarga ega bo'lishi bilan birga bir qator muammolarga ham duch keladi:

Qiyinchiliklar:

- ✚ Huquqiy va institutsional islohotlarga qarshilikni bartaraf etish.
- ✚ Huquqiy ong va ta'lim sohasidagi nomutanosibliklarni bartaraf etish.
- ✚ Huquqiy madaniyat tashabbuslariga barqaror sodiqlikni ta'minlash.

Imkoniyatlar:

- ✓ Huquqiy axborotni keng tarqatish uchun texnologiyadan foydalanish.
- ✓ Hukumat, fuqarolik jamiyati va xalqaro tashkilotlar o'rtasida hamkorlik aloqalarini o'rnatish.
- ✓ Innovatsion huquqiy ta'lim va jalb qilish dasturlarini yaratish.

Xulosa. Fuqarolarning huquqiy madaniyatini oshirish fuqarolik jamiyatini barpo etish va bardavom etishning asosiy shartidir. Huquqiy ongni oshirish, qonunga ijobiy munosabatni shakllantirish va qonuniy xulq-atvorni rag'batlantirish orqali jamiyatlar qonun ustuvorligiga rioya qilishni ta'minlashi, fuqarolar ishtirokini kuchaytirishi va ijtimoiy adolatni mustahkamlashi mumkin. Huquqiy madaniyatni yuksaltirish bo'yicha strategiyalar o'zining qiyinchiliklariga qaramay, fuqarolik jamiyatini mustahkamlash uchun katta imkoniyatlar yaratadi. Shunday ekan, fuqarolarning huquqiy madaniyatini oshirish bo'yicha birgalikdagi sa'y-harakatlar jonli va

inklyuziv fuqarolik jamiyatini barpo etishga qaratilgan har qanday strategiyaning markaziy tarkibiy qismi bo'lishi kerak.

References:

1. Mirzarayimova Z. O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA FUQAROLIK JAMIYATI ASOSLARI //Бюллетень студентов нового Узбекистана. – 2023. – Т. 1. – №. 5. – С. 44-48.
2. O'g'li A. U. S., Baxriddin O'g'li X. J. HUQUQIY ONG VA HUQUQIY MADANIYATNING FUQAROLIK JAMIYATI SARI AXAMIYATI //Новости образования: исследование в XXI веке. – 2023. – Т. 2. – №. 14. – С. 684-689.
3. Nosirjon o'g'li N. M. FUQAROLIK JAMIYATIDA INSON, HUQUQ VA DAVLAT //SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI. – 2023. – Т. 6. – №. 5. – С. 189-192.
4. Jo'rayev A. GLOBALASHUV SHAROITIDA INSON HUQUQLARI VA FUQAROLIK JAMIYATI //Science Promotion. – 2023. – Т. 2. – №. 2. – С. 200-204.